

Vernietigd en herboren

Een kerkdienst in de Frauenkirche in Dresden

Achtergrond - 30 mei 2008

(30 mei 2008) De Frauenkirche is een symbool voor Dresden. Ooit een oogverblindend mooi bouwwerk, werd het bijna geheel verwoest in de Tweede Wereldoorlog. Na de *Wende* bouwden de Dresdenaren de kerk weer op in nieuwe glans.

Zondag, tien uur 's ochtends. De zon schijnt op de *Altstadt* van Dresden en er waait een zachte wind uit het westen terwijl een flinke groep mensen staat te wachten voor ingang D van de [Frauenkirche](#). Het zijn vooral bejaarden, maar ook een paar jonge ouders met kinderen.

Naast de wachtende groep begint een Russische straatmuzikante op haar viool te spelen. Ze draagt een viezige witte wollen muts en een wijnrode wollen trui. Haar deuntje is melancholisch.

Brute destructie

Als je erover nadenkt, past deze droevige muziek goed bij de Frauenkirche. Gebouwd in de achttiende eeuw was ze lange tijd één van de meest indrukwekkende kerkgebouwen noordelijk van de Alpen. De unieke koepelconstructie was over de hele wereld beroemd.

In de nacht van 13 op 14 februari 1945 wierpen Britse en Amerikaanse gevechtsvliegtuigen hun dodelijke bommen op Dresden. Na het bombardement woedde in Dresden een razende *Feuersturm*, waarbij ook de Frauenkirche helemaal uitbrandde. In de ochtend van 15 februari stortte het zwaar beschadigde heiligdom in elkaar. Van de ooit zo prachtige kerk bleven slechts twee muren, een paar pilaren en een enorme berg stenen over.

De herboren kerk

De poort gaat langzaam open. Een jonge man met kort gesneden pikzwart haar en een donkergrijs pak gaat bij de ingang staan en deelt programmaboekjes uit. Er komt beweging in de lange rij. De poorten van de Frauenkirche zijn van een lichtbruin hout, op de voorkant is houtsnijwerk te zien. Deze poort is heel anders, veel lichter van kleur, dan al die zware donkere portalen waardoor je normaal een kerk binnenloopt. Dat komt natuurlijk omdat het hout van deze deur maar enkele jaren oud is.

Hemelse kleuren

Het binnenste van de Frauenkirche is ongelooflijk helder. Door de hoge ramen straalt de frisse morgenzon naar binnen en het laat de hele kerk schitteren in een zuiver wit licht.

Het altaar met zijn prachtige heiligenbeelden en fraaie houtsnijwerk is opgebouwd uit veel goud en bleek marmer. Boven zie je de beroemde koepelconstructie met daarop afbeeldingen van heiligen in goud, lichtblauw, roze en weer wit. Ook de pilaren rondom de kerk zijn van wit marmer. Zelfs de houten banken zijn, net als de poort, van een lichtbruin hout. De Frauenkirche ademt door en door lichtheid en helderheid.

Afschrikkende werking

Lange tijd leek het er niet op dat de Frauenkirche ooit weer zo mooi zou worden. In de DDR werd de kerk om verschillende redenen niet herbouwd. Het verwoeste heiligdom gold als een symbool voor de wreedheden van de oorlog. Als herdenkingsmonument zou het in de vorm van een ruïne een *Mahnmal* voor toekomstige generaties moeten zijn. Na de vernietiging in 1945 bleef de kerk bijna vijftig jaar lang een ruïne.

Na de *Wende* ontstond een burgerinitiatief met het doel de Frauenkirche weer op te bouwen. Niet alle burgers van Dresden waren het hiermee eens. In de tijd net na de hereniging van Duitsland waren maar 10 procent van de bewoners vóór de wederopbouw. Dat had onder andere te maken met de hoge kosten die te verwachten waren. Daarom besloot de Stiftung für den Wiederaufbau Frauenkirche om de bouw voornamelijk door giften van particulieren te financieren.

Internationale verzoening

De reacties op de oproep om voor de opbouw van de Frauenkirche te doneren waren overweldigend. Mensen van over de hele wereld gaven geld. Niet alleen uit Duitsland kwamen vele giften, maar ook uit Engeland, de Verenigde Staten, Frankrijk, Nederland, Brazilië en vele andere naties.

De wederopbouw van de Frauenkirche veranderde zo in een internationaal teken van verzoening. Vooral het feit dat uit Engeland en Amerika geld kwam heeft een grote betekenis. Deze landen hadden immers in de Tweede Wereldoorlog met hun bommenwerpers de Frauenkirche in puin veranderd. In totaal kwam ongeveer honderd miljoen euro uit particuliere donaties bij elkaar, ongeveer drie kwart van de totale bouwkosten.

Moeizaam puinruimen

De wederopbouw van de Frauenkirche was een enorm project. Hoe maak je van een bouwwerk dat bijna helemaal in puin ligt weer een uniek heiligdom? Eén belangrijke voorwaarde was om zoveel mogelijk materiaal van de oude kerk te gebruiken. Het moest een wederopbouw zijn en geen nieuwbouw.

Daarom begon het project met puinruimen. In achttien maanden tijd werden alle brokstukken van de puinhoop gehaald en gecatalogiseerd. Onder andere met behulp van 3D-computerprogramma's bepaalde men van elke nog bruikbare steen waar hij in de oude Frauenkirche had gezeten. 43 procent van de huidige bouwmasa bestaat uit materiaal uit de oude kerk.

Unieke technologie

Vervolgens werd de Frauenkirche steen voor steen weer opgebouwd. Hiervoor gebruikte men de modernste technieken maar ook ambachtelijke handwerkkunst. Zo zorgden machines uit de vliegtuigindustrie ervoor dat de nieuwe zandstenen op de millimeter nauwkeurig gezaagd konden worden. Een stalen constructie stabiliseert nu de speciale koepelconstructie van de *Steinerne Glocke*.

Om een zo snel mogelijke wederopbouw mogelijk te maken, ontwikkelden ingenieurs speciaal voor de Frauenkirche een uniek tijdelijk bouwdak. Het kon samen met het bouwwerk in de hoogte groeien en stelde de bouwvakkers in staat om ook tijdens regen en in de winter door te werken. De toewijding van iedereen die met het project te maken had en de grote stroom aan giften uit de hele wereld liet de wederopbouw onverwacht snel verlopen. In 1993 was men begonnen met puinruimen en in 1994 legde men de eerste steen. In de herfst van 2005 waren uiteindelijk alle bouwwerkzaamheden afgesloten.

Zwart verleden

Het zandsteen waaruit alle belangrijke barokke bouwwerken in Dresden bestaat, bevat veel ijzer. Met de tijd oxideert dit ijzer aan de buitenkant en de steen krijgt dan een zwarte kleur. Alle oude gebouwen in Dresden hebben daarom een viezige zwarte kleur, maar dat heeft niets met vuil te maken.

De Frauenkirche is met oude én nieuwe zandstenen weer opgebouwd. De meeste stenen aan de buitenkant hebben daarom nog geen zwarte kleur, maar sommige wel. De kerk ziet er uit als een gigantische puzzel. Veel burgers van Dresden zien dit als een symbool voor de verbinding van de oude Frauenkirche met de herbouwde kerk. Over enkele tientallen jaren zullen ook de nieuwe stenen zwart zijn geworden.

Onstuimige vreugde

Iedere zitplaats in de Frauenkirche is nu bezet. Veel mensen maken foto's, het zijn vooral toeristen die op deze zondagmorgen in de kerk zitten. De klokken beginnen te luiden. Achter in de kerk gaan twee deuren open en het orkest loopt binnen. Violen, fluiten en contrabassen zijn te zien. Dan verstommen de klokken, het orgel begint een vrolijke melodie te spelen.

De melancholische vioolmuziek van de straatmuzikante buiten de kerk is vergeten. Deze kerkdienst in de wederopgebouwde Frauenkirche staat niet in het teken van droevigheid over de verschrikkelijke verwoesting. Hij staat in het teken van de onstuimige vreugde over de wederopbouw en de verzoening onder de mensen.

[Folke Eikmeier](#) is redacteur van de Scholierenpagina van het Duitslandweb. Hij zit in 5 gymnasium van de Scholengemeenschap [Augustinianum](#) in Eindhoven.

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/3548/vernietigd-en-herboren>